

INTERNET KAO INFRASTRUKTURA EKONOMIJE POSTINDUSTRIJSKOG DOBA

Veljko Đukić, Ognjen Đukić, Biljana Đukić¹

Sažetak

Karakteristika vremena u kome živimo jesu promjene u savremenoj ekonomskoj praksi i teoriji. Govori se o digitalnoj ili informacijskoj ekonomiji. Empirijski oblik takvih promjena je privredna globalizacija. Privredna globalizacija kao opšti trend ukazuje na prevođenje nacionalnih privreda u jedinstven svjetski privredni prostor u kojem nestaju vještačke prepreke izazvane prvenstveno političkim intervencijama.

Informacijska i komunikacijska a posebno internetska tehnologija imaju snažan uticaj na promjenu ekonomske strukture nacionalnih – svjetskog privrednog sistema. One djeluju na sve dimenzije ekonomskog života, zadržavajući standarde razvijene u doba industrijske ekonomije, ali ostavljajući mogućnosti za izražavanje individualnih, grupnih i nacionalnih posebnosti. Ne razmatrajući detaljnije istoriju nastanka Interneta, u radu je naglašeno kako su sa stajališta uticaja na ekonomiju postindustrijskog doba bitna tri elementa globalne mreže:

- *spontanost u razvoju mreže,*
- *klijentsko-poslužiteljska arhitektura,*
- *standardizacija usluga.*

Ključne riječi: Globalizacija, promjene, Internet, postindustrijsko doba

Abstract:

The characteristic of the times in which we live are the changes in the modern economic theory and practice. We talk about the digital or information economy. Empirical forms of such changes is economic globalization. Economic globalization as a general trend indicates a translation of national economies into a single world economic space where disappearing artificial obstacles caused primarily by political interventions.

Information and communication technology and especially the Internet have a strong impact on the change in the economic structure of the national - the world economic system. They operate on all dimensions of economic life, while maintaining the standards developed in the era of industrial economy, but leaving the possibility for the expression of individual, group and national specificities.

Without considering the detailed history of the emergence of the Internet, the paper emphasized that from the point of impact on the Economy of the postindustrial era, three elements of the global network are important:

- *spontaneity in network development,*
- *Client-server architecture,*
- *Standardization of services.*

¹ Ph.D. Veljko Đukić, Ognjen Đukić, Biljana Đukić, grad.informatics, Paneuropean University APEIRON Banja Luka, Faculty of Electrical Engineering, Banja Luka, Primary school „Danilo Borković” Gradiška

Uvod

Organizacijska fleksibilnost i intenzivna primjena elektronske i mrežne poslovne infrastrukture postaju nužnim pretpostavkama budućeg poslovnog uspjeha pošto se smatra da će uspješne kompanije u budućnosti često i neusporedivo intenzivnije nego ranije trebati mijenjati i inovirati svoje modele poslovanja kako bi efikasno odgovorile stalnim tehnološkim izazovima.

Tradicionalni su poslovni modeli bili prilično jednostavni i prilagođeni relativno rijetkim i predvidivim promjenama tržišnog okruženja. Stalne tehnološke inovacije i globalizacija poslovanja omogućuju stvaranje nove, mrežne infrastrukture poslovanja, što uz intenzivnu primjenu informacijske i komunikacijske tehnologije te elektronskog poslovanja dramatično utiče na porast broja, vrsta i varijacija postojećih poslovnih modela. Nova se ekonomija – ekonomija postindustrijskog doba ogleda u činjenici da vremenske i geografske barijere poslovanja nestaju, a ukupna ponuda postaje rezultat rada umreženih organizacija u kojoj korisnici i krajnji kupci imaju aktivnu ulogu u stvaranju nove vrijednosti[1].

Struktura se današnje ekonomije suštinski mijenja, od tradicionalne ekonomije prema informacijskoj ekonomiji i ekonomiji znanja. Ekonomske aktivnosti u informacijskoj ili ekonomiji postindustrijskog doba više nisu ovisne isključivo o dostupnosti i eksploataciji teoretski iscrpljivih fizičkih resursa poslovanja (sirovina, mašina, materijala). Globalizacija poslovanja i tehnološki napredak dovode do činjenice da osnovni resurs poslovanja nove ekonomije postaju informacija i znanje-neopipljivi resursi do kojih se dolazi novim organizacijskim i poslovnim modeliranjem. Put prema informacijskom društvu i društvu znanja postaju osnovni imperativi zemljama koje ostvaruju visoke stope rasta i razvoja. Tako radikalne promjene u pristupu poslovanju i potreba za izgradnjom bitno drugačijih modela poslovanja vode nas do obilježja nove ekonomije - ekonomije postindustrijskog doba.

Primjena interneta kao infrastrukture modernog poslovanja rezultira širenjem poslovanja izvan granica kompanije i povezivanjem s neposrednim okruženjem, pojavom i razvojem elektronskih tržišta i osmišljavanjem koncepta integrisanog elektronskog poslovanja. Visok nivo povezanosti informacionih sistema omogućuje intenzivnu komunikaciju i razmjenu informacija, znanja i sadržaja jer su troškovi njihove distribucije vrlo niski.

Osnovna infrastruktura poslovanja postaje javno dostupna globalna elektronska mreža, a snažan razvoj raznih vrsta servisa koje se putem nje nude uzrokuju bitne promjene u odvijanju poslovnih procesa i ekonomskih aktivnosti u cjelini. Uspješne svjetske kompanije nisu htjele propustiti priliku i mogućnosti koje pruža novi način poslovanja, pa su ulagali i dalje ulažu znatna financijska i ostala sredstva u razvoj elektronskog načina poslovanja i informacijske poslovne infrastrukture[2].

Pojam nove ekonomije - ekonomije postindustrijskog doba služi za označavanje novih proizvoda, usluga, tržišta i brzorastućih sektora ekonomije, posebno onih koji se zasnivaju na Internetu i elektronskom poslovanju kao osnovnoj infrastrukturi poslovanja. Zato se pojam ekonomije postindustrijskog doba odnosi na skup kvalitativnih i kvantitativnih metoda i tehnika koje su suštinski promijenili strukturu, način funkcionisanja i pravila ekonomije. Često je nazivamo i informacijskom ekonomijom ili ekonomijom znanja pošto se zasniva na intenzivnoj primjeni informacija i znanja u kontinuiranom procesu inovacije, kreativnosti i stvaranju nove vrijednosti.

U novoj eri poslovanja internetska tehnologija postaje dominantnom poslovnom infrastrukturom koja utiče na sve poslovne aktivnosti. Iako još nije dovoljno teoretski obrađen pojam i ne postoji opšteprihvaćena i formalna definicija nove ekonomije - ekonomije postindustrijskog doba, mnoge poslovne organizacije i njihovi menadžeri su svjesni njenih trendova i smjernica: novih pravila poslovanja, razvoja novih tržišta i razvoja novih poslovnih modela[3].

Internet - novi globalni privredni prostor

Kada je došla do izražaja ideja da Internet ne mora služiti isključivo za prenos ili razmjenu informacija na daljinu, već to može biti globalna mreža s dodatnom vrijednošću, bio je to prvi korak u razvoju potpuno novog internetskog privrednog prostora.

Vremenom se internetski privredni prostor počeo profilirati, tako da su se iskristalisala četiri odvojena privredna sektora:

- sektor proizvođača elemenata internetske infrastrukture,
- sektor ponuđača internetskih usluga i aplikacija,
- sektor elektronskih trgovaca razne robe i usluga,
- sektor posrednika u elektronskom trgovanju.

Globalizacija privrednih djelatnosti u internetskom prostoru vidljiva je po mnogo čemu. Evidentno je da svi subjekti djeluju globalno, jer tržišta na koja pretenduju nemaju nikakvih geografskih ili geopolitičkih obilježja. S druge strane, kupci najčešće ni ne znaju gdje je lociran subjekt s kojim stupaju u direktni kontakt i eventualno dogovaraju posao. U komunikacijskom smislu ne postoje nikakva ograničenja, jer je dozvoljena upotreba svih jezika, žargona, pisama, stilova komuniciranja, načina oslovljavanja i dr. Javljaju se problemi pravne regulative pri vođenju poslova u virtualnom prostoru, namećući potrebu donošenja novih vrsta pravnih normi i međunarodne pravne regulative. Intenzivnijom primjenom elektronskog novca brišu se i monetarne specifičnosti sredina iz kojih dolaze privredni subjekti.

Globalizacija posredstvom Interneta ima za posljedicu i bitne promjene poslovne klime i raspoloženja u kojima se odvijaju privredne aktivnosti. Tako, npr. raste stepen demokratizacije u odnosima među internetski povezanim subjektima, jer nema nikakvog mehanizma koji bi opstruirao spontane težnje ka demokratizaciji većinskog dijela svjetske zajednice. Internetsko je tržište blisko perfektnome. Devijacije i zloupotrebe kao popratna pojava, objektivno postoje, ali tendencijski njihovo značenje postaje sve manje[4].

Intenzivna primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije, uglavnom globalne javne mreže Interneta, vodi prema virtualnim i mrežnim oblicima poslovanja pri čemu se organizacijska struktura počinje graditi oko toka informacija, a ne više isključivo oko toka fizičkih proizvoda. Razlozi za takve promjene su ekonomske prirode: razvojem javnih računarskih mreža globalnog dometa praćenja i kontrola toka informacija neusporedivo je jeftinije i produktivnije nego praćenje toka fizičkih proizvoda. Time nastaju informacijske i mrežne organizacije, a mrežni oblici poslovanja postaju dominantnim oblikom poslovanja. Informacijska se organizacija zasniva na mrežnoj infrastrukturi koja omogućuje brz, jeftin i nesmetan globalni prenos informacija i znanja - zavidan nivo komunikacije s poslovnim okruženjem.

Primjena mrežne infrastrukture znači povećanje količine i brzine razmjene informacija u svakodnevnom poslovanju, što uz stalan pad cijena informatičke opreme i opšti trend povezivanja poslovanja uz upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije vodi prema povećanoj dinamici poslovanja stvarajući turbulentno tržišno okruženje podložno stalnoj promjeni. Prema tome, za razliku od predvidljivog tržišnog okruženja i periodičnih promjena u tradicionalnoj ekonomiji, osnovno je obilježje ekonomije *postindustrijskog doba* stalan tehnološki razvoj, nepredvidljivost, ubrzano i dinamičnije poslovanje.

Informacijska ekonomija - ekonomija postindustrijskog doba

Saznanje o presudnoj važnosti informacije kao dominantnog elementa pri vođenju i usmjeravanju razvoja, uz inovacije u teoriji tržišta i cijena, doveli su do postepene formulacije koncepta informacijske ekonomije[5].

Informacijska ili ekonomija postindustrijskog doba zasniva se na tri načela:

- kompleksnosti,
- haosu,
- sinergiji.

Kompleksnost se u ekonomskoj nauci javlja kao novi pojam čije proučavanje u velikoj mjeri otežava činjenica da kompleksne forme karakteriše visok stepen individualnosti, čiji su razlozi:

- kompleksni sistemi u pravilu nisu rezultat sukcesivnog slijeda događaja,
- kompleksni sistemi uključuju gotovo uvijek veliki broj komponenata,
- pokretačka snaga kompleksnih sistema je njihova otvorenost prema okolini,
- kompleksni sistemi u pravilu nisu linearni, te se njihovo ponašanje ne može objasnjavati linearnim odnosima,
- kompleksni se sistemi ne mogu dobro tretirati analitički, već im je potrebno pristupiti holistički.

Haos se javlja kao izraz posebnih oblika kompleksnosti. Riječ *haos* smatra se u uobičajenim uslovima komuniciranja nečim negativnim i destruktivnim. Međutim, teorije haosa ukazuju i na neka drugačija obilježja haosa. Tako se tvrdi kako haos u svojoj suštini sadrži i klicu stvaralačke komponente, s obzirom na to da on usmjerava u nove oblike uređenja i kompleksnosti. Element slučajnosti otvara haotičnim sistemima nove horizonte slobode i daje mogućnosti ispitivanja novih tipova odnosa unutar sistema.

Sinergija ne podrazumijeva nikakvu prisilu ni zabranu, niti se ostvaruje svjesnim naporom. Svaki element sistema djeluje vodeći se vlastitim – krajnje egoističkim ciljem, tako da njihovi ciljevi mogu biti vrlo različiti. Pa ipak, svi oni funkcionišu tako da spontano pomažu jedni druge. Konačni je rezultat nepostojanje unutrašnjih konflikata u sistemu i povećanje kvaliteta funkcije cjeline.

Sva tri elementa, međusobno isprepletena i integrirajuća čine samoorganizujući sistem. Takvi su sistemi dinamičke strukture zato što posjeduju sposobnost prelazanja iz postojećih u neka nova stanja na nepredvidiv način, s obzirom na to da mogu birati između više transformacijskih opcija. Poslije transformacije sistemi poprimaju drugačije osobine kao što su kompleksnija stanja u odnosu na ona od ranije.

U prikazu informacijske ekonomije treba uzeti u obzir još jedan bitan element, a to je informacija. Organizacija se više ne shvata kao struktura sistema, već kao način uspostavljanja veza unutar nje same. Te su veze kvalitetnije što je bolji protok informacija među elementima organizacijske strukture sistema.

Internet kao infrastruktura ekonomiji postindustrijskog doba

Općenito je poznato da je Internet globalna komunikacijska mreža, na koju danas, prema najnovijim procjenama, može pristupiti 4 milijarde ljudi u svijetu. Od tog broja 674 miliona korisnika žive u Evropi, pri čemu je godišnji porast u odnosu na 2017. godinu iznosio 6% (37 miliona)[6].

Sa stajališta uticaja Interneta na ekonomiju postindustrijskog doba bitna su tri elementa globalne mreže:

- spontanost u razvoju mreže - neupravljivost,
- klijentsko-poslužiteljska arhitektura,
- standardizacija usluga.

Neupravljivost Interneta

Internet nije nastao smišljeno i planski, već više-manje spontano. Upravo zbog visokog stepena stihijnosti - slučajnosti njegovog razvoja, Internet nikada nije mogao biti podvrgnut bilo kakvim ozbiljnijim i sistematskim aktivnostima regulacije i kontrole upravljanja. Odatle proizlazi jedno od osnovnih svojstava Interneta - njegova neupravljivost.

Iz tog svojstva proizlazi mnogo dobrih, ali i loših strana Interneta. Među pozitivnim treba istaći mogućnosti uspostavljanja novih tipova odnosa među korisnicima i pružanja najrazličitijih vrsta informacija i poslovnih usluga, te pokretanje kreativnosti i preduzetnosti korisnika. Svako može na Internetu raditi „šta god mu padne napamet“, jer nema nikoga ko mu može nešto braniti ili dopuštati - pitanje je samo ima li to smisla i isplati li se. Jedan od najvažnijih produkata takve liberalnosti Interneta i njegove otvorenosti prema novim idejama je koncept elektronskog poslovanja.

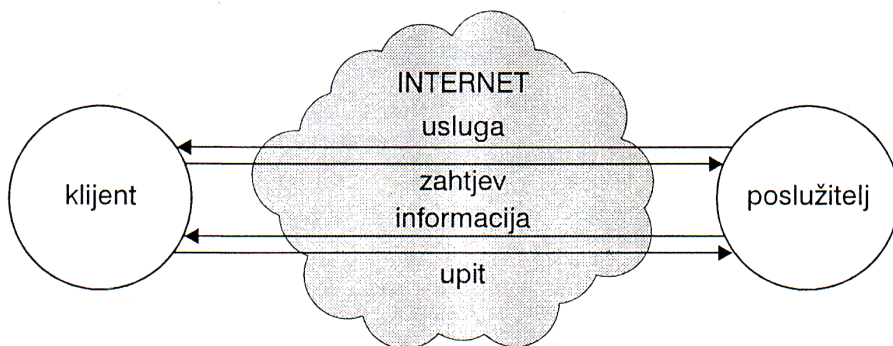
Apsolutna sloboda djelovanja kakvu uživaju korisnici Interneta nekima je poticaj na preduzimanje društveno nepoželjnih aktivnosti. Zato je Internet „krivac“ za nastajanje mnogih novih oblika devijantnog ponašanja pojedinaca i grupa, od sitnih prevara i šala, preko psihološki i socijalno patoloških pojava, pa sve do ozbiljnih kriminalnih delikata kakvi u „neumreženom“ svijetu nisu ostvarivi.

Klijentsko-poslužiteljska arhitektura

Sva filozofija Interneta sažeta je u njegovoj klijentsko-poslužiteljskoj arhitekturi (engl. Client-Server). Ovaj tip arhitekture mrežnog sistema podrazumijeva da postoje neki mrežni subjekti koji drugim subjektima mogu pružiti neku informaciju i/ili uslugu. Subjekti koji pružaju informaciju ili uslugu nazivaju se poslužiteljima (engl. Server), a oni koji informacije ili usluge trebaju i traže su klijenti (engl. Client). S obzirom na to da se oni na mrežu priključuju pomoću računara koji umjesto njih izvršavaju određene zadatke, pod pojmovima klijenta i poslužitelja u užem smislu u internetskoj se terminologiji često po-

drazumijevaju računari, odnosno, računarski programi što „u ime“ ljudi klijenata i poslužitelja obavljaju odgovarajuće zadatke.

Odnos klijenta i poslužitelja u klijentsko-poslužiteljskoj arhitekturi Interneta prikazan je na slici 1.

Slika 1. Odnos klijenta i poslužitelja (Izvor: Đukić, 2012)

S obzirom na različite mogućnosti što ih otvara Internet, vremenom je došlo do uske specijalizacije pojedinih poslužitelja za davanje određenih vrsta usluga. Najvažnije vrste specijalizovanih poslužitelja su:

- davaoci infrastrukturnih telekomunikacijskih usluga,
- davaoci usluga pristupa Internetu,
- ponuđači informacijskih sadržaja,
- ponuđači aplikacijskih usluga.

Davaoci infrastrukturnih telekomunikacijskih usluga (Telecommunication Services Providers) osiguravaju sredstva i načine prenosa signala, kao nosioca podataka, na daljinu. Zavisno od načina prenosa podataka mogu se razlikovati davaoci usluga žičnog i bežičnog prenosa podataka.

Osnovni model djelovanja davaoca infrastrukturnih usluga preuzet je iz telefonije. U tom modelu davalac infrastrukturnih usluga tradicionalno uživa monopolski položaj, što sa razvojem telekomunikacija i tendencija jačanja tržišnih načela i u ovom sektoru pokazalo ograničavajućim elementom. U SAD osamdesetih godina 20. vijeka, a kasnije i u drugim zemljama, dolazi do procesa demonopolizacije i deregulacije u sektoru telekomunikacija, pri čemu mnoge kompanije kao davaoci infrastrukturnih usluga, gube svoju privilegovanu i često od strane države zaštićenu poziciju.

Davaoci usluga pristupa Internetu ili davaoci internetskih usluga (engl. Internet Access Providers ili Internet Service Provideras) ne osiguravaju fizičke (žične i bežične) resurse za prenos podataka na daljinu, već korisnicima pružaju mogućnosti prenosa podataka u skladu s protokolima, formatima i standardnim servisima kakve podržava upravo Internet, a ne bilo koji drugi vid telekomunikacija. U tehnološki i privredno manje razvijenim zemljama, kao što je BiH, ima primjera da iste organizacije igraju obavljaju obadvije uloge-davaoca infrastrukturnih telekomunikacijskih usluga i davaoca usluga pristupa Internetu. Takva si-

tuacija je nepovoljna jer dovodi do monopolske pozicije, što može nepovoljno djelovati na razvoj primjene Interneta, a korisnicima Interneta ograničava slobodu odlučivanja i izbora.

Ponudajući informacijskih sadržaja stvaraju svoje mreže za prikupljanje informacija iz lokalnih izvora te njihovo dostavljanje - distribuciju zainteresovanim korisnicima. Često nude internetskim korisnicima i mogućnosti pretplate na informacije prikupljene iz različitih izvora. U navedenom slučaju govori se o mrežama za prikupljanje/distribuciju informacija, čiji je glavni element neki davalac informacijskog sadržaja.

Jedan od novijih tipova subjekata što se u Internetu javljaju od 1998. godine su *davaoci aplikacijskih usluga* (engl. Application Service Providers). Radi se o firmama koje za račun drugih firmi obavljaju obradu podataka, obično pomoću računarskih programa (softvera) nabavljenih iz trećeg ili većeg broja izvora. Razlozi zbog kojih firme prepuštaju svoje poslove računarske obrade podataka drugim organizacijama - ponuđačima aplikacionih usluga - u prvom su redu troškovne prirode (oslobađaju se nabavke skupe opreme, angažovanja većeg broja stručnjaka informatičara).

Standardizacija usluga

Teoretski u Internetu nema apsolutno nikakvih ograničenja u pogledu prirode same ponuđene usluge, niti s obzirom na način njena pružanja - realizacije. Međutim, postavlja se drugo važno pitanje: ima li smisla i isplati li se pružanje bilo kakve usluge, na bilo kakav način i bilo kojem broju korisnika? Najčešći odgovor na to pitanje bi bio negativan. Racionalno i opravdano je nuditi i pružati usluge koje će pobuditi interesovanje što većeg broja potencijalnih korisnika, po mogućnosti, na sadržajno i tehnički unificiran način. Takva je logika bila osnova za osmišljavanje standardnih internetskih usluga - servisa.

Prvi standardni mrežni servis bio je onaj zbog koga se i pristupilo razvoju koncepta decentraliziranih komunikacijskih sistema u okvirima projekta ARPANET - servis prenoša organizovanih skupova podataka - datoteka podataka, s jednog računara na neki drugi, udaljeni računar. Servis daljinskog prenosa datoteka namijenjen je prvenstveno prenosu većih, pažljivo organizovanih i strukturiranih skupova podataka. Međutim, korisnici mrežnih komunikacijskih sistema, često imaju potrebu razmjenjivati manje i slabo strukturirane skupove podataka - poruke. Zato je ubrzano poslije pokretanja servisa daljinskog prenosa datoteka razvijen i servis namijenjen prije svega razmjeni kraćih i privatnih poruka među pojedincima, prostorno udaljenim korisnicima mreže.

Kako bi predstavio infrastrukturu za organizaciju informacija dostupnih korisnicima interneta u obliku tzv. hipermedijskih dokumenata, razvijen je i treći osnovni servis savremenog interneta - Word Wide Web. Hipermedijski dokument predstavlja skup srodnih informacija, iskazanih u tekstualnom, grafičkom, video i/ili zvučnom obliku, koje se odnose na neki složeni objekt.

Hipermedijski dokumenti odlikuju se trima važnim i zanimljivim karakteristikama:

- Ne predstavljaju nikakav specifičan redoslijed ili hijerarhiju obuhvaćenih informacija,
- Ne postoje ograničenja u pogledu veličine dokumenata (dužina je ograničena samo veličinom memorije poslužiteljskog računara na komu se dokument publicira).
- Omogućuju da neke informacije budu u višestrukim odnosima prema nekim drugim informacijama, povezane tzv. hiperpoveznicama (engl. Link).

Tri opisana standardna internetska servisa smatraju se generičkim, jer su nastali nezavisno jedan od drugog, oslanjajući se na različite mogućnosti mrežnog komunikacijskog okruženja. Vremenom se razvija i mnoštvo izvedenih internetskih servisa, koji postaju u većoj ili manjoj mjeri standardizovani.

Karakteristike i primjena intraneta

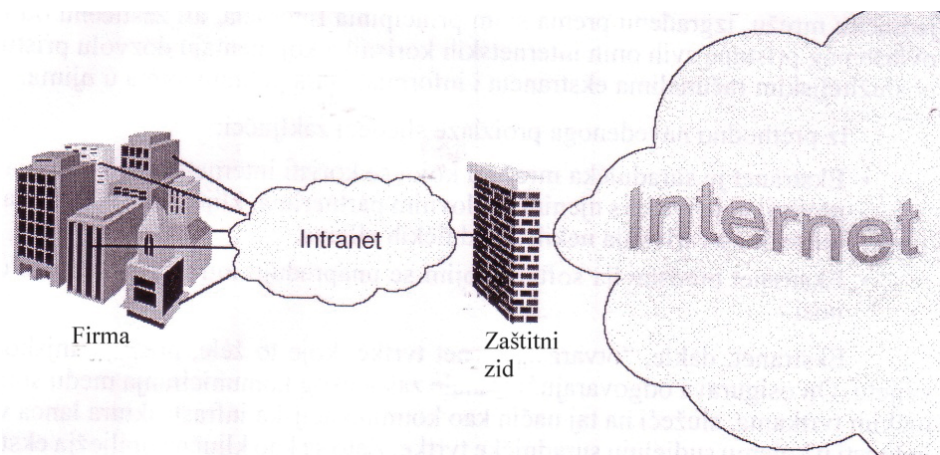
Intranet je bilo kakva unutrašnja mreža računara neke firme ili većih i geografski dispergovanih kompanija, pojedinih organizacijskih jedinica (službi, pogona i sl.) koja funkcionira na način sličan i kompatibilan Internetu. Najjednostavnije rečeno, „intranet je Internet u kući“ ili „Internet u malom“ [7].

Intranet se implementira stvaranjem internog weba unutar organizacije. Proces stvaranja „internog weba“ obično uključuje:

- instalaciju poslužiteljskog računara,
- priključak postojećih ili novih radnih stanica ili ličnih računara firme na poslužiteljski računar kao njegovih klijenata,
- dodjeljivanje web adrese poslužiteljskom računaru,
- instalisanje potrebnih poslužiteljskih programa u poslužiteljskom računaru,
- prevođenje dokumenata i ostalih informacija u statične web stranice,
- pohranjivanje kreiranih web stranica u odgovarajuće direktorije i poddirektorije poslužiteljskog računara,
- utvrđivanje sigurnosne politike kojom će se web stranice štititi od nedopuštenog korišćenja i mijenjanja sadržaja,
- obavještanje zaposlenih o novim mogućnostima, te uvažavanje za korišćenje intraneta,
- aktiviranje intraneta.

Intranet na taj način postaje dijelom globalne mreže, tj. Interneta. Međutim, u njemu su sadržane informacije koje načelno smiju biti dostupne sam zaposlenicima firme u čijem je intranet vlasništvu. U najvećem broju slučajeva intranet predstavlja sredstvo putem kojeg zaposlenici firme nesmetano pristupaju „ostatku“ Interneta, međutim, pristup intranetu iz Interneta strogo se kontroliše.

Najčešća metoda zaštite intraneta od neovlaštenog pristupa intranetu tj. iz „ostatka“ Interneta je postavljanje tzv. vatrenog zida. Vatrozid je računarski program koji ostvaruje načelo usmjerene propusnosti intraneta prema Internetu omogućujući pristup Internetu iz intraneta, ali ograničava pristup Internetu u intranet. Na slici 2. prikazana je zaštitna uloga vatrozida. Kao što je izloženo, Internet i intranet imaju mnogo sličnosti ali i među njima ima i razlika (Tabela 1).

Slika 2. Uloga vatrozida (Izvor: Panian, 2004)

Intranet	Internet
Zaštićene informacije Namijenjen zaposlenicima Saradnička komunikacija Usmjeren unutrašnjim procesima Mijenja organizaciju Naglasak na timskom radu i saradnji među organizacionim jedinicama Visok stepen decentralizacije	Javne informacije Namijenjen svakome Svi oblici komunikacije, usluga i transakcija Usmjeren tržištu Mijenja odnose sa javnošću Naglasak na kontaktima firme sa vanjskim subjektima Tendencija centralizaciji

Tabela 1. Razlika između Interneta i intraneta

ZAKLJUČAK

Primjena Interneta kao infrastrukture modernog poslovanja rezultira širenjem poslovanja izvan granica kompanije i povezivanjem s neposrednim okruženjem, pojavom i razvojem elektronskih tržišta i na kraju, osmišljavanjem koncepta integrisanog elektronskog poslovanja. Visok nivo povezanosti informacionih sistema omogućuje intenzivnu komunikaciju i razmjenu informacija, znanja i sadržaja jer su troškovi njihove distribucije vrlo niski.

Iako su naznake tehnološke infrastrukture ekonomije postindustrijskog doba postojale još od sedamdesetih godina prošlog vijeka, tek je pojava javne, globalno dostupne računarске mreže omogućila novi pogled na mrežno, elektronski povezano i lako dostupno globalno ekonomsko okruženje. Intenzivna primjena elektronskog načina poslovanja ne odnosi se samo na tehnološka obilježja, nego i na sve ekonomske aktivnosti, procese, strukture, modele što na kraju znači da se radikalno mijenja i način stvaranja ekonomske vrijednosti.

LITERATURA

1. Đukić V., Marketing - tržišno usmjerena poslovna koncepcija, Grafomark Laktaši, 2012, pp.16-18.
2. Spremić M., Menadžment i elektroničko poslovanje, Narodne novine, Zagreb, 2005, pp.5.
3. Đukić V., Đukić B., Đukić O., Digitalna konvergencija i digitalna ekonomija, VI međunarodni naučno-stručni skup Informacione Tehnologije za e-Obrazovanje. Panevropski univerzitet APE-IRON Banja Luka, 2014., pp.90-97.
4. Đukić V., Minimizacija rizika u internetu, Power of communication 2014, I Međunarodni naučni skup: Moć komunikacije 2014. Beograd.
5. Panian Ž., Izazovi elektroničkog poslovanja, Narodne novine, Zagreb, 2004, pp.46-53.
6. Kemp S., Digital in 2018, Hootsuite, 2018, Singapore.
7. Panian Ž., Izazovi elektroničkog poslovanja, Narodne novine, Zagreb, 2004, pp.58-59.